

زیبایی شناسی

ژان پل سارتر

www.ketab.ir

مترجم

رضا شیرمرز

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Essays on Aesthetics

Jean Paul Sartre

سارتر، ژان پل، ۱۹۰۵-۱۹۸۰م	سرشناسه:
زیبایی‌شناسی / ژان پل سارتر؛ مترجم رضا شیرمرز	عنوان و نام پدیدآور:
تهران، نشر قطره، ۱۳۹۰	مشخصات ناشر:
۱۴۲ ص.؛ مصور	مشخصات ظاهری:
سلسله انتشارات - ۲۷۸۶ - هنر - ۵	فروست:
۹۷۸-۶۰۰-۱۱۹-۴۳۱-۳	شابک:
کتاب حاضر از متن انگلیسی تحت عنوان	یادداشت:
Essays on Aesthetics به فارسی برگردانده شده	
است.	
چاپ قبلی: آهنگ دیگر، ۱۳۸۵	یادداشت:
زیبایی‌شناسی	موضوع:
شیرمرز، رضا، ۱۳۵۳ - ، مترجم	شناسه افزوده:
۹۱۳۹۰ ز ۳ / ۸۶۷	رده‌بندی کنگره:
۷۰۱/۱۷	رده‌بندی دیویی:
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۲۵۱۴۹۸۱	

شابک: ۳-۴۳۱-۱۱۹-۶۰۰-۹۷۸-978-600-119-431-3

نشر قطره

زیبایی شناسی

ژان پل سارتر

مترجم: رضا شیر مرز

ویراستار: دکتر عطاء الله کوپال

طراح جلد: محسن توحیدیان

چاپ اول: ۱۳۹۴

چاپ: دیجیتال نقش

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

بها: ۹۰۰۰ تومان

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است
تکثیر تمام یا بخشی از این کتاب به هر شکلی
(به صورت صوتی، تصویری، الکترونیکی و...)
منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است

خیابان فاضلی، خیابان پنجم، کوچه‌ی خجسته، پلاک ۱۰

دورنگار: ۸۱۹۶۸۹۹۶

۳ - ۸۸۹۷۳۳۵۱

صندوق پستی: ۵۱۶۵ - ۱۴۱۵۵

www.nashreghatreh.com

info@nashreghatreh.com

nashr.ghatreh@yahoo.com

Printed in The Islamic Republic of Iran

فهرست

۷	مقدمه مترجم
۱۱	مقدمه مترجم انگلیسی
۱۳	ونیزی منفور
۲۵	پاک دینان ریالتو
۴۵	مردی محصور
۵۵	موش کوری زیر آفتاب
۶۵	نقاشی های «جاکومتی»
۸۱	لاپو جاد، نقاش خود ساخته
۹۹	بیکره های متحرک کالدر
۱۰۳	در جستجوی مطلق
۱۱۷	تصاویر

مقدمه مترجم

در این مجموعه مقالات، فلسفه اصالت و وجود ژان پل سارتر، در قالب واقع گرایی برهنه و گاه مزین به ایده آلیسم خودی نشان می دهد و تحلیل عنصر زیبایی از طریق بررسی سبک های نقاشی دوران رنسانس و مجسمه سازی و نقاشی دوران مدرنیسم — سبک شناسی تطبیقی — فرجامی فیلسوفانه می یابد. منریسم تین تورتو و تفاوت هایش با هنر تیسین — سلطان پیر — ورونزه، کالیاری و... نقد تعاملات رفتاری جاکوپو روباستی — جنگاور رزمگاه و همولایی شیاد — و نیز، بررسی خصایص فرصت طلبی، عقلانیت، جنون و تیزی هنرمندان این دوران و موضوعاتی از قبیل هنر موضوع هنر، رابطه میان نهایت و بی نهایت مطلق، پرسپکتیو، بورژوازی و مسایل جانبی خرده بورژاها، خلاقیت ذهنی و عینی و... از جمله محتویات چند فصل ابتدایی این کتابند که به سارتر، فرصت بررسی جامعه شناسی، تاریخی و هنری سبک های نقاشی آن دوره را می دهد. نقد بیوگرافیک سارتر، اگرچه به تقبیح و تجلیل می انجامد، اما تا کالبدشکافی ذهن هنرمندان بزرگ آن دوره، سازمان ها، کلیساها، مصرف کنندگان محصولات هنری و حتی وضعیت هنرمندان ممالک دور و نزدیک پیش می رود و نقاشی — مهارتی متشکل از مجموعه روش های هنری و علمی و مزین به فرمول ها و آداب و رسوم تشریفاتی — را تجزیه و تحلیل می کند. علت علاقه مندی و نظر خاص سارتر به جاکوپو روباستی، یأس و ناامیدی او است؛ یأسی که ریشه در حرکت خلاف

جریانات حاکم داشت. دلیل دیگر، بخشندگی تین تور تو است. «وقتی تابلوهایش را نمی‌پسندیدند، آن‌ها را می‌بخشید.» چون قصد پیشی گرفتن از رقبا را در سر می‌پروراند. انجمن اخوت اسکيولاسن روکو، کروسيفري و کلیساهای دیگر، از جمله دستاویزهای تین تور تو برای بازاریابی فرهنگی بودند که با رگه‌های هوشمندی صورت می‌گرفت. «به نظر می‌آید که ریشه این ترفندها اخلاقی بود. شاید بتوان گفت که تظاهر و خودنمایی، صرفاً ویژگی تین تور تو نبود، بلکه خصوصیت قرنیه است که در آن زندگی می‌کرد.» سارتر، تین تور تو را انسانی پرکار، مضطرب، ستیزه‌جو، پرشور و بی‌پروا می‌داند و معتقد است «نیرنگ‌های جاکوپو، زاده قلبی ناآرام و روحی پرتلاطم است. قلبی که مقرر مارهای گزنده است، مارهایی چون غرور، قیاحت، جاه‌طلبی، پریشانی، ملامت، بداقبالی همیشگی، آرزوی پیروزی و تالیانۀ شکست.»

نیمۀ دوم کتاب، به مقالاتی درباره هنر مدرن اختصاص یافته است. سارتر، در بررسی احوال و آثار جاکومتی مجسمه‌ساز - نقاش، به موضوعاتی از قبیل فاصله و تنهایی نقب می‌زند و این‌ها را لازمه واقعیت می‌داند. «این فاصله حلقه‌وار چیست که تنها به مدد واژگان می‌توان بر آن پلی زد؟ شاید این فاصله، عدم، در شکل خلاء باشد.» در واقع، جاکومتی می‌خواست به کمک مجسمه‌سازی مغالزه ماندش به تعریفی صریح از خلاء موجود در میان اشیا و انسان‌ها دست یابد. پرسش اساسی جاکومتی در وادی نقاشی نیز این است: «چطور می‌توان خلاء را نقاشی کرد؟» جاکومتی به حذف و کوچک‌سازی و مینیاتوریسم رو آورد و برخلاف کلاسیک‌ها که تابلو را پر می‌کردند از هستی و دنیا، تابلوهایش را از نیستی - هستی پر کرد. جاکومتی این پرسش را به ذهن متبادر می‌سازد: «چرا هستی بر نیستی ترجیح است؟» نهایت، محدودیت، پیوستگی عناصر هستی، حذف‌یری یک شیء، نمود و تجسم، موجودیت، انتقال از هستی به نیستی، نفی تجسم خارجی و خصوصیت هر جایی بودن از جمله مسائلی است که سارتر در بررسی آثار جاکومتی به آن‌ها نزدیک می‌شود.

در نقد آثار لاپو جاد، هنر پیکر-نما، خلاقیت و زیبایی، هنر انتزاعی، هنر برای هنر نیز بررسی می‌شوند. سارتر دوباره از شیوه تطبیقی برای شناخت عمیق‌تر لاپو جاد سود می‌جوید. هنرمندانی همچون فرانسیسکو گویا، تیزیانو و چلیو،

پیکاسو، ... و مقایسه آن‌ها با لاپو جاد، به شرح مفاهیمی مانند بازی رنگ‌ها، استحکام بخشی به خطوط، مکاشفه، ایجاد پیچش‌ها، جبران آشفتگی‌ها از طریق تعدیل، ایجاد و حفظ ریتم در فضای انفجاری، طولانی کردن نوسانات رنگ‌ها، ایجاد شگفتی در عمق، تجربه و فروپاشی واقعیت و حرکت دورانی آن، خلق وحدت در عین کثرت و کشف وحدت پنهان اثر و وحدت جذبه می‌انجامد. لاپو جاد معتقد است، هنر یک زبان نیست و مفهوم یا وحدت ظهور می‌یابد. فضا با تجمع اجزا و کنش این کلیت خلق می‌شود. لاپو جاد به کمک «هنر غیر پیکر-نما» رنج عمیق بشر امروز را فاش می‌سازد. سارتر درباره لاپو جاد می‌گوید: «لاپو جاد از سنت به مدرنیسم رسید و به نسبت آگاهی بر قوانین و اصول سنتی نقاشی، به پیروزی دست یافت. به اعتقاد من، لاپو جاد غم درونی ما را با تصاویرش به ما نشان می‌دهد و این موفقیت بزرگی است.»

راز نهفته در پس حرکت و مقایسه مجسمه‌سازی، نقاشی و آثار کالدرو که به این دو شاخه هنری متعلق نیستند، هدف اصلی مقاله «پیکره‌های متحرک کالدرو» است. سارتر معتقد است، کالدرو در پی اسیر کردن حرکت است و نمی‌خواهد حرکت را تلقین کند. ضایعات، تراشه‌های باریک چوبی و روی و خرده‌های استخوان، ابزار اصلی کار کالدروند. فلسفه حُدفه، در آثار کالدرو نقش مهمی دارد و «نیروهای جاری در آثار کالدرو، برای ذهن انسان، بسیار پیچیده و متعدّد، چون ریشه در باد، گرما، خورشید و زمان دارند.» سارتر در این مقاله، درباره مفهوم درونی-بیرونی یا معنای ظاهری و متافیزیکی حرکت بحث و آثار کالدرو را معرفی می‌کند.

این کتاب، ترجمه متن انگلیسی مجموعه مقالات سارتر درباره زیبایی‌شناسی است. متن انگلیسی، تحت تأثیر نثر سنگین و ادبی سارتر، بافت پیچیده و بغرنجی دارد. مترجم سعی کرده تا در متن فارسی، سبک سخن سارتر و ویژگی‌های نگارشی او را حفظ کند. قلم سارتر درباره زیبایی‌شناسی، از اصول و قوانین خشک و قالبی در بحث از آثار هنری تبعیت نمی‌کند. او به مثابه یک متفکر، یک ادیب و نابغه به هنرهای تجسمی نگریسته است و از همه مهم‌تر این که او در بررسی و تحلیل نقاشی‌ها و پیکره‌ها از احساس پرشور خود به عنوان یک هنرمند بهره جسته است و گاه، سطح نگارش وی اوج می‌گیرد و سرشار از تحسین یا نفرین می‌گردد. از این رو بغرنجی اثر او از نگاه ژرف، دقیق و فلسفه‌پشتاز او سرچشمه می‌گیرد. سارتر،

چنان با شهامت و اعتماد به نفس، درباره آثار هنری سخن می‌گویند و چنان به دشمنان دین و زبون هنر می‌تازد که بی‌تردید، هر هنرمندی از این که چنین حامی جسور و قدرتمندی در قلب پر تلاطم ترین قرن تاریخ بشری، این چنین بیرق هنر را افراشته و از آن پشتیبانی کرده است به خود می‌بالد.

در این ترجمه تا حد امکان کوشش شده است صورت ثبت اسامی، به صورتی که در زبان فارسی متداول تر است نزدیک باشد. اصطلاحات تخصصی، با کتاب‌ها و دایرةالمعارف‌های گوناگون تطبیق داده شده است و پاره‌ای از نام‌ها یا اصطلاح‌ها در پاوردگی‌ها به اختصار توضیح داده شده است.

در پایان از جناب مهندس فیاضی و شرکت نشر قطره برای چاپ و انتشار این کتاب کمال سپاسگزاری را دارم.

رضا شیرمرز

۲۰ بهمن ۱۳۹۳، آتن